

Tordyveln *Geotrupes mutator* ny för Halland på 1600-talet

[*Geotrupes mutator* (Marsham) (Coleoptera, Scarabaeidae) new to Halland, southern Sweden, in the 17th century]

GÖRAN ANDERSSON

Vid artbestämning av insektsrester, framkomna vid en arkeologisk undersökning i kvarteret Karl XI i Halmstad, fann jag en täckvinge av en tordyvel, som vid närmare studium visade sig tillhöra arten *Geotrupes mutator* (Marsham). Den skiljes lätt från övriga svenska arter på att täckvingen har 9 fullständiga strimmor innanför skulderbucklan. Det räckte alltså med en enda täckvinge för att säkert bestämma arten.

Provet, som täckvingen återfanns i, är insamlat 4.VIII.1982 av Arne Andersson. Det består av sediment från kanten av Halmstads vallgrav, som frilades vid denna arkeologiska undersökning. Arne Andersson arbetar med ett projekt, där han genom tvärvetenskapliga undersökningar försöker rekonstruera de viktigaste dragen i floran, faunan och miljön vid vallgraven runt gamla Halmstad. Förutom insekterna, som jag har försökt artbestämma, tar han hjälp av frön och andra växtdelar, hinnkräftor, musselkräftor, mossdjur, snäckor, musslor och groddjursben.

Provet med tordyveln innehöll också några jordlöpararter (*Pterostichus melanarius*, *P. nigrita*, *Amara* sp. och en obestämd art), en kortvinge (*Staphylinus dimidiaticornis*), en dyngbagge (*Aphodius* sp.) och några vivelarter (*Otiorhynchus ovatus*, *Notaris acridulus* och *Rhinoncus castor*) - alla relativt vanliga arter.

Enligt Landin (1957) är *G. mutator* en sandmarksart, som var vanlig förr, men som inte har tagits i Sverige under 1900-talet. Han anser det troligt att den är försvunnen från vårt land, även

om den habituellt liknar *G. stercorarius*, och därför möjligen kan vara förbisedd. Arten anges ha förekommit i Skåne, Blekinge och på Öland. Detta fynd, som troligen härstammar från 1600-talets förra hälft, är alltså nytt för Halland.

Analys av subfossila insekter är en av de metoder som den moderne arkeologen använder för att belysa människans miljö och levnadsvillkor förr i tiden. Metoden beskrivs i Andersson (1992). Men som det här fallet visar kan proverna också ge upplysningar om insektarters utbredning långt före insektsamlandets tid.

Litteratur

- Andersson, G. 1992. Arkeo-entomologiska undersökningar i historisk tid i Göteborg. - Ent. Tidskr. 113 (3): 7-14.
Landin, B.-O. 1957. Skalbaggar Coleoptera, Bladhorningar Lamellicornia, Fam. Scarabaeidae. Svensk insektfauna (Entomologiska Föreningen i Stockholm).

Summary

Geotrupes mutator is reported as new to the province of Halland, although the species lived there about 300 years ago. This specimen was found in archaeological deposits.

Göran Andersson, Naturhistoriska museet, Box 7283, S-402 35 GÖTEBORG, Sweden.

Säljes!

Mikroskop, binokulärt, med lampa och annat tillbehör.

Per-Erik Böklin, Runeby 1:2 Vadsbro, 642 90 Flen
Tel. 0157/703 98